

»ambient«, »štimga«, ozračje, ki je prav tako nasičeno z lepoto in ugodjem, kot je z njim nasičena ona sama.

Toda na svetu je kljub surovim časom in krajem tudi mnogo tihih večerov in v teh večerih mnogo tenko uglašeni ljudi, ki jih vabi lepota. Ne takrat, kadar smo ranjeni in žalostni, ampak kadar smo v sebi polni lepega sveta, začutimo sladkost »žalosti, blede neveste«, zanos, ki kliče nadse nevihte »burnega življenja«, milo grozo, ko »umrlih duše, bele lilije, pojo in molijo vigilije«, željo, ko »duha objeti duša hrepeni« in tisto zadnjo spravo med življenjem in smrtjo, med najvišjim naponom moči in poslednjim dihom, ki je zapisana v verzih: »... to vranci so, ki divje v zadnjem prostem diru čez trupla znanih ranjencev beže!« V teh tihih, visokih urah začutimo, kako poezija dela lepoto iz vsega: iz lepega in grdega, iz hudega in dobrega, iz krutega in milega.

Stoletnico rojstva pesnika Josipa Murna praznujemo torej tako, kot je prav. Brez velikega blišča, ne na množičnem zborovanju, ampak s tiho ljubeznijo in s tihim spoštovanjem kot množica posameznikov. Ali nas je dosti ali malo, komaj vemo. Tako bo zmeraj s poezijo, ki ne stopi na tribuno. Takšna je njena huda in srečna usoda, o kateri smo se spraševali na začetku. Tako je tudi z »nesrečno in visoko dušo« Josipa Murna.

Se je sam tega zavedal in se o tem spraševal? Na to bi komaj znali odgovoriti. V *Epitafu* je zapisal:

*Življenje celo sprt, nestalen,
miru resnice, sreče je iskal —;
njegov bil smoter temen, daljen,
umel ga ni, zato je pal.*

Je treba zares vedeti, znati, umeti, tako kot piše v slovarju? Mogoče. Mogoče v uporabnem življenju, toda vednost poezije, četudi kdaj temna in daljna, je drugačna in zato tudi desetletja ali stoletja ali tisočletja mrtve pesnike prestavlja v večni trenutek sedanjosti.

Danilo
Lokar

Spomini na Murna

Petnajst, šestnajstletni mladeniči, ki smo bili zavzeti za Murna že dolgo pred prvo svetovno vojsko, nismo mogli vedeti in razumeti, odkod nam ta čar, s čim je pogojen in kako rojen.

Veliko kasneje smo dojeli, da je to pravzaprav omamnost mitosa, ki se vleče stoletja, bolje tisočletja nazaj v človeško zgodovino, njeno nastajanje, njene preobrazbe.

Pomladanska romanca o Sv. Juriju, ki odpira duri, šentjanževo o kresu, ko se dan »obesi«, Pesem o klasu. Pesem o ajdi. Tu je jesen in mi se ženimo govore o presnavljanju letnih časov, o kolu časa, ki se nenehno vrti

in prinaša več sonca, sonca na vrhu pa spet upadanja življenjske luči in vse, kar spremlja v naravi nastajanje in izginevanje toplote vse do zime, pa tudi ta ima več simbolov, podob, zvez.

Tako smo — veliko kasneje — razumeli, da je ocean časa, ki živi v simbolih krščanstva, poganstva ali tudi samo kot bivanjska prispodoba, da je čas zajet v podobi, ki je stara, zelo stara, prastara. Spojena pa je s pohodom življenja.

Videli smo, da je v Murnu skrita neka stalnica — a je prepesnjena v nove melodije — ki nas vabi in se nam zdi posebno mikavna. Župančičev patos, Cankarjeva razboritost, Kettejeva šegavost so nas pridobile zase. Murn pa je bil skrit, povit v tančice, ki jih nismo znali razgrniti, ali mikala nas je skrivnost, ki je bila skrita za njimi. Zdelo se nam je, da je Murnov mitos tisto, kar nam daje tako prijeten spomin na mladost, ker ne zgineva, se ne izgublja in stara, kakor že, temveč je svojevrstno trajen, kakor je trajno življenje samo.

Murn je primer modernega človeka, ki je prinesel v naš čas dušo čarovnika iz pradavnine. In s to dušo, ki je stara tisočletja, hodi med nami. Zdi se, kakor da vprašuje, kaj je ostalo od pradavnine. Zato išče prvin v ljudskih obredih, starih verah, predmetih, običajih, besedah, rečenicah, za to vez mu gre. Ali potreben je bil cel vek, da smo ta krog zajeli, ker je bil pač odmaknjen in po svoje trajen.

Kakor pri največjih duhovih (Shakespeareu, Montaignu) gre tudi skozi tega samotnega mladeniča morda celo neosveščeno spoznanje, da je delo življenja prav kakor delo umetnosti izraz in nehanje narave. »Vsi smo in povsod zajeti od nje«, pravi v tej zvezi Goethe. In sprostijo se v Murnu prečudno uglašene melodije, ki jih daje — redkim — samo narava.

Pa to je samo en Murn. Drugi Murn in drugje pravi dekletu: »Kakor veter z drobno travo, jaz s teboj bi se igral.«

Tretji pa govori: »Ko dobrave se mrače, k meni spo glasovi tihi kakor tožbe tajni vzdihni src, ki v žalosti žive«.

Murnov je očitno več.

Jože Snoj

Portret mladega moža kot poezije

Knjiga se mi odpre na notranji naslovni strani. Z beline desne polovice razprtih listov zre mimo mene nekam v levo rumenkasto nadahnjena podoba mladega moškega — fotografski posnetek Josipa Murna. Levo od portreta je naslov knjige v velikih rdečih črkah: *Pesmi*. Spodaj piše Založba Obzorja Maribor 1968. Ves zgornji rob krivenčasto obvladuje faksimile pesnikovega lastnoročnega podpisa: *Jos.*

Murn. Prek vse leve polovice nastožaj odprte knjige je faksimile njegove lastnoročno napisane pesmi »Pa ne pojdem prek poljan«.